

2. Το ιστορικό χρέος του έκπτωτου βασιλιά

*«Ως πότε φίλοι θα σηκώνουμε το αφορεσμένο
παρελθόν γιομάτο βασιλιάδες και υπηκόους»*

Οδ. Ελύτης

Η επικείμενη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τη λεγόμενη «βασιλική» περιουσία επαναφέρει στο προσκήνιο το πολύπαθο «σώμα» της σύγχρονης πολιτικής μας ιστορίας και την επισήμανση ότι «ενώ υπερβολικά πολύ αίμα έχει χυθεί στην Ελλάδα για την ανατροπή ή την υπεράσπιση της βασιλείας, δεν έχει χυθεί αρκετό μελάνι για τη μελέτη της» (Γ. Κατηφόρης).

Για τα νομικά ζητήματα που προέκυψαν ιδίως μετά το 1992 έχουν γραφεί ήδη πολλά. Εδώ θέλω να υποστηρίξω την άποψη ότι η αξίωση του έκπτωτου βασιλιά είναι και ιστορικά απαράδεκτη:

1. Οι καταβολές του ζητήματος ανάγονται στον συγκεκριμένο τρόπο με τον οποίο ο ιδρυτής της δυναστείας, ο βασιλιάς Γεώργιος Α', πιέζοντας τις εκάστοτε κυβερνήσεις «του» και εκμεταλλευόμενος, ως εστεμμένος, τις σχέσεις του με εγχώριους και διεθνείς οικονομικούς παράγοντες, κατάφερε να σχηματίσει, εκ του μηδενός, μια σημαντική περιουσία, όχι ως ιδιώτης, αλλά ως αρχηγός του κράτους, που έθετε τα προσωπικά οικονομικά του

συμφέροντα πάνω από το συμφέρον του τόπου.

Με την ανακήρυξη της αβασίλευτης δημοκρατίας το 1924, η λεγόμενη «βασιλική» περιουσία περιήλθε στο δημόσιο, αλλά αμέσως μετά την μοναρχική παλινόρθωση του 1935 - ιδίως με τους αναγκαστικούς νόμους της δικτατορίας Μεταξά - η «περιουσία» επανήλθε στον Γεώργιο Β', μετά στον Παύλο και εν τέλει στο σημερινό έκπτωτο βασιλιά, Κωνσταντίνο Β'.

2. Πότε θα αναγνωρίσει το δικό του ιστορικό χρέος ο έκπτωτος και θα κληθεί να καταβάλει πλήρη ή έστω εύλογη «αποζημίωση» (όχι βέβαια με χρήματα αλλά με λόγια - έστω και σε σπασμένα ελληνικά - και με έργα που χρειάζονται γενναιότητα ψυχής) για τις οδύνες, και τις ταπεινώσεις που προξένησε στον ελληνικό λαό από το 1965 έως το 1967;

3. Η αντιδικία μιας πολιτείας με αυτόν που διετέλεσε κάποτε κληρονομικός και ισόβιος, όχι αιρετός, ανώτατος άρχοντάς της δεν μπορεί να εξαντλείται μόνο σε νομικές προσεγγίσεις.

Η υπόθεση έχει ένα συγκεκριμένο πολιτικό βάρος και ένα ιστορικό βάθος που δεν μπορούν να αγνοηθούν.

Όπως έγραψε εύστοχα ο Μίχης Θεοδωράκης (3/12/2000), η «βασιλική» περιουσία είναι κυρίως «σύμβολο πολιτικό».

4. Δεν είναι βέβαια καθόλου ευκαταφρόνητο το θέμα ότι θα πληρώσουμε ακριβά - σε ευρώ - τον έκπτωτο βασιλιά, έχοντας ήδη «πληρώσει» σε πολλά επίπεδα τις «αμαρτίες» και τα «ανομήματά» του (καχεξία της δημοκρατίας, επτάχρονη δικτατορία κτλ.).

Το πιο ουσιαστικό όμως είναι η συζήτηση που θα ανάψει πάλι (κάποτε πρέπει να εκδοθεί ένας τόμος με τα δημοσιεύματά των εφημερίδων για τον τέως μετά το 1974 - προέχει όμως ένα καλά τεκμηριωμένο βιβλίο για την καταστροφική για τη Δημοκρατία μας βασιλική του θητεία: 1964-1967) να μας παραπέμπει σ' εκείνη την πρωτοφανή συσπείρωση ευρύτατων πολιτικών δυνάμεων του αντιμοναρχικού αγώνα και στον πειστικό πολιτικό λόγο που άρθρωσαν στην τηλεόραση πριν από

28 χρόνια ο Κ. Σημίτης, ο Λ. Κύρκος, ο Μ. Πλωρίτης και ο Γ. Κουμάντος και να ενεργοποιήσει έτσι τα αδρανοποιημένα δημοκρατικά ανακλαστικά μας, γιατί εκτός από τη «βασιλική» περιουσία υπάρχει και το ιστορικό απόθεμα, η «περιουσία» των δημοκρατικών κατακτήσεων και διεκδικήσεων που επιβάλλει καθημερινή εγρήγορση και ευαισθησία.

3. Από τον Ελευθερόπουλο στον Μάνεση:

Τα 75 χρόνια της Σχολής ΝΟΠΕ του Α.Π.Θ.

Η Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών (ΝΟΠΕ) του ΑΠΘ γιορτάζει τα 75 χρόνια της. Εβδομήντα πέντε χρόνια προσφοράς στη νομική παιδεία και την επιστήμη αλλά και στη δημοκρατική πολιτική αγωγή, συχνά κάτω από συνθήκες εθνικής και πολιτικής δοκιμασίας.

Πρώτο λειτούργησε το τμήμα Πολιτικών και Οικονομικών Επιστημών κατά το ακαδημαϊκό έτος 1928-1929 με κοσμήτορα τον Περικλή Βιζουκίδη, που ήταν ο ένας από τους πρώτους πέντε καθηγητές (μεταξύ τους και ο... Ξενοφών Ζολώτας). Από το μεθεπόμενο πανεπιστημιακό έτος 1930-1931 άρχισε να λειτουργεί και το τμήμα Νομικής με δέκα καθηγητές, 445 φοιτητές και 32 φοιτήτριες.

Το 1931-1932 η σχολή διαθέτει 12 καθηγητές και τρία σπουδαστήρια Ιδιωτικού Δικαίου, Δημοσίου Δικαίου και Οικονομικών Επιστημών, που βαθμιαία μετατράπηκαν σε αναγνωστήρια, για να εξυπηρετήσουν τους πολυάριθμους από τότε φοιτητές.

Η επιβολή της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου 1936 είχε θλιβερό αντίκτυπο και στη λειτουργία της σχολής, με αποκορύφωμα την παύση του διακεκριμένου καθηγητή της σχολής (από το 1929) Αβροτέλη Ελευθερόπουλου. Πρύτανης το '37 ο Ελευθερόπουλος, επρόκειτο κατά τα καθιερωμένα να εκφωνήσει τον πανηγυρικό της 26ης Οκτωβρίου, παρουσία και του βασιλιά Γεωργίου Β'. Την παραμονή ο γενικός διοικητής Μακεδονίας Γ. Κυρίμης ζήτησε και

έλαβε αντίγραφο του λόγου του Ελευθερόπουλου και του το επέστρεψε την άλλη μέρα «διορθωμένο»! Μόλις ανέβηκε στο βήμα ο Ελευθερόπουλος, είπε με θάρρος και χιούμορ:

- *Μεγαλειότατε, έχω εις χείρας μου δύο λόγους. Έναν του κ. Κυρίμη και έναν ιδιόν μου. Ποιον θέλετε να σας αναγνώσω;*
- *Μα φυσικά τον ιδιόν σας.*

Και έτσι ο Ελευθερόπουλος διάβασε το δικό του πανηγυρικό, στηλιτεύοντας τα ολοκληρωτικά καθεστώτα της εποχής και υπογραμμίζοντας το σημαντικό ρόλο του Ελευθερίου Βενιζέλου στην εθνική ολοκλήρωση.

Οι συνάδελφοί του τον διαβεβαίωσαν, κατ' ιδίαν βέβαια, ότι έσωσε έτσι την τιμή και το γόητρο της σχολής και του πανεπιστημίου. Το καθεστώς τον συνέλαβε και τον «απομάκρυνε» από το πανεπιστήμιο, με το αιτιολογικό ότι «πρεσβεύει ασυδότης παραδοξολόγους θεωρίας και καυτηριάζει το υφιστάμενον πολίτευμα και το θεσμό της βασιλείας».

Στα χρόνια του '60 τρεις καθηγητές, ο Αριστόβουλος Μάνεσης στο Συνταγματικό Δίκαιο, ο Νικόλαος Πανταζόπουλος στο Ρωμαϊκό Δίκαιο και ο Δημήτρης Ευρυγένης, στο Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, θα σφραγίσουν με τον επιστημονικό λόγο και τις προοδευτικές αντιλήψεις τους τη φυσιογνωμία της σχολής. «Τόνισα στο εναρκτήριο μου μάθημα στην αίθουσα τελετών», γράφει ο Αριστόβουλος Μάνεσης, «ότι η ελευθερία που αξίζει δεν είναι τόσον η ελευθερία των συμφωνούντων όσο η ελευθερία των διαφωνούντων. Φαίνεται όμως ότι είπα τότε, σε ανύποπτο χρόνο, ύποπτα πράγματα. Κάτι που έκανε τον εισαγγελέα Παύλο Δελαπόρτα, που παρακολούθησε την ομιλία, να στραφεί προς τον πατέρα μου, που καθόταν δίπλα του, και να του ψιθυρίσει: «Αν δεν του έχουν φάκελο στην ασφάλεια, σίγουρα θα του φτιάξουν σήμερα». Φάκελος υπήρχε πράγματι και εμπλουτίστηκε με νέα στοιχεία».

Στη μνήμη των φοιτητών, που συνέβη να βιώσουν τη σχολή στα χρόνια 1962-1967, (ανάμεσά τους οι πανεπιστημιακοί Αντώνης Μανιτάκης, Γιώργος Παπαδημητρίου, Γιώργος Πάσχος, Γιώργος

Βέλτσος, Γιώργος Αναστασιάδης, Γιώτα Γκραβαρίτου, Ζώγια Παπασιώπη κ.ά.), δεν έχουν ακόμη ξεθωριάσει οι εικόνες από τα σπουδαστήρια, τα κυλικεία και τις παραδόσεις στα ξεχειλίζοντα από κόσμο αμφιθέατρα.

Ο Αριστόβουλος Μάνεσης, πριν να απολυθεί και να εκτοπιστεί από τη στρατιωτική δικτατορία, θα καλέσει στις 18 Ιανουαρίου 1968 τους φοιτητές να αντισταθούν στο καθεστώς, κλείνοντας το τελευταίο του μάθημα με τους στίχους του Α. Κάλβου: «Θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία».

Η σχολή ΝΟΠΕ χάρις στην συμβολή όλων των καθηγητών της, του εκπαιδευτικού και διοικητικού προσωπικού της και των χιλιάδων φοιτητών της έπαιξε «σπουδαίο εθνικό, κοινωνικό και επιστημονικό ρόλο», όπως υποστήριξε το 1976 ο πρύτανης τότε και διακεκριμένος καθηγητής της, Ιωάννης Δεληγιάννης. Καθηγητές του τμήματος Νομικής έχουν διαπρέψει και ορισμένοι συνεχίζουν να διακρίνονται ως βουλευτές, ευρωβουλευτές και υπουργοί (Χ. Φραγκίστας, Δ. Τσάτσος, Δ. Ευρυγένης, Ι. Δεληγιάννης, Β. Σκουρής, Ι. Κουκιάδης, Γ. Παπαστάμκος, Αργ. Φατούρος, Ν. Παπαντωνίου και Ευ. Βενιζέλος κ.π.α.). Να σημειωθεί ότι απόφοιτος της Σχολής υπήρξε και ο πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας Χρ. Σαρτζετάκης. Από τη σχολή αποφοίτησαν ή πέρασαν ορισμένα σημαντικά ονόματα, που διακρίθηκαν και εξακολουθούν να διακρίνονται στα γράμματα: Τηλ. Αλαβέρας, Ρ. Αλαβέρα, Τ. Βαρβιτσιώτης, Β. Βασιλικός, Δ. Δημητριάδης, Π. Θασίτης, Τ. Καζαντζής, Κλ. Κύρου, Κ. Μοσχώφ, Σ. Παπαδημητρίου, Η. Πετρόπουλος, Δ. Σαββόπουλος, Θ. Φωτιάδης, Ι. Υφαντής, κ.ά.